

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

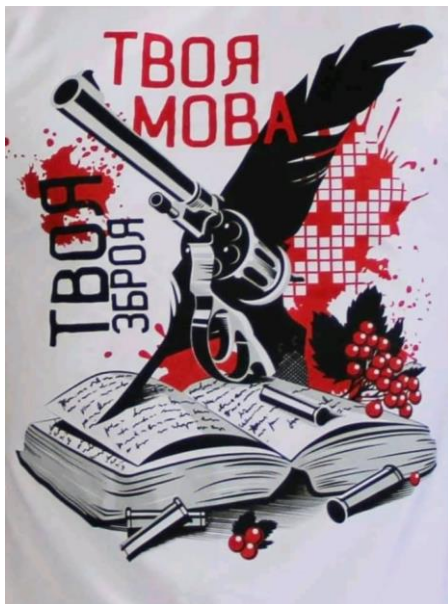
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

21 ЛЮТОГО 2023 РОКУ

Львів 2023

«Мова — кордон національної безпеки»: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Львів, 21 лютого 2023 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2023. 135 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Василь ПОПОВИЧ, доктор технічних наук, професор;

Василь КАРАБИН, доктор технічних наук, доцент;

Ірина БАБІЙ, кандидат педагогічних наук;

Тетяна БОТВИН, доктор філософії;

Лідія ВЕРБИЦЬКА, кандидат філологічних наук;

Тетяна КОНІВЦЬКА, кандидат педагогічних наук;

Галина ХЛИПАВКА, кандидат педагогічних наук;

Ольга ШЕЛЮХ, кандидат філологічних наук, доцент.

Збірник укладено за тезами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мова — кордон національної безпеки» 21 лютого 2023 року.

Матеріали друкуються українською, польською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій:

- Секція 1. Мова і національна психологія. Мова як інструмент гібридної війни.
- Секція 2. Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. Українська мова у світі.
- Секція 3. Актуальні проблеми викладання української мови у вищій школі.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

СЕКЦІЯ 2

**НАЦІОНАЛЬНІ МОВИ І КУЛЬТУРИ В ЇХ СПЕЦИФІЦІ
ТА ВЗАЄМОДІЇ. УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТІ**

**ВИВЧЕННЯ УКРАЇНІСТИКИ В НІРЕДЬГАЗЬКОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ**

кандидат філологічних наук, доцент Евеліна БАЛЛА
Ніредьгазький університет (Угорщина), ДВНЗ «Ужгородський
національний університет» (Україна)
доктор філософії, доцент Єлизавета БАРАНЬ
Закарпатський Угорський Інститут ім. Ференца Ракоці II (Україна),
Ніредьгазький університет (Угорщина)
доктор філософії, доцент Вікторія ШТЕФУЦА
Ніредьгазький університет (Угорщина)

Місто Ніредьгаза знаходиться в північно-східній частині Угорщини, на помежів'ї з українською етнічною територією. Створення в 1992 році кафедри української та русинської філології у Ніредьгазькій вищій школі (попередник Педагогічна вища школа ім. Дьєрдя Бешеньєї) мало як державне, так і регіональне значення. Ініціатором, засновником та першим завідувачем кафедри став доктор Угорської академії наук, професор Іштван Удварі. У лютому 1992 року була створена кафедра, де через рік, у 1993 році, розпочалася підготовка угорських студентів-україністів.

Професор Іштван Удварі був здібним організатором навчального процесу. Його заслуги Василь Німчук назвав історичними у зв'язку із заснуванням «чи не першої в повоєнній Угорщині вишівської кафедри, де українській мові відведено належне місце» [2, с. 40]. До того ж, професор Удварі був ще й відомим у славістичному світі науковцем. Як слушно зазначила Леся Мушкетик, «Іштван Удварі підтримував наукове співробітництво з ученими-славістами багатьох країн, залучаючи їх до наукової та ін.

роботи кафедри, брав участь у багатьох міжнародних конференціях, зокрема усіх Міжнародних конгресах славістів» [1, с. 278]. Його внесок у дослідження історії української мови, української історичної діалектології, угорської україністики, українсько-угорських міжмовних контактів, виявлення, дослідження та видання давніх східно- та південнослов'янських писемних пам'яток неоціненний; саме він повернув науці імена та творчі здобутки забутих мовознавців, істориків, діячів культури тощо.

За редакцією Іштвана Удварі видана шеститомна база даних українсько-угорського словника (Ніредьгаза, 2000–2003) та двотомний угорсько-український словник (Ніредьгаза, 2005–2006). «Мусимо згадати, – наголосив Василь Німчук, – що І. Удварі, як ніхто більше в Угорщині в той час, інформував широко угорську наукову громадськість про новини в українській науці (і не тільки в лінгвістичній)» [2, с. 40].

Професор Удварі був завідувачем кафедри до 2005 року, до часу, поки смерть не обірвала його життя саме в розквіті творчих сил. До п'ятої річниці пам'яті вченого колегами було зібрано повну бібліографію його наукового доробку і видано біобібліографічний покажчик Іштвана Удварі, який разом із рецензіями на праці науковця нараховує більш ніж 1500 позицій (Бібліографія наукових праць професора Удварі (Udvari István élete és munkássága – Иштван Удварі: Биобиблиографический указатель. – Под редакцией Андраша Золтана. Nyíregyháza: Kiadja a Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, 2010. 238 p. (= Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia 26.).

Кафедра уможлилювала ведення наукових досліджень з україністики. За роки існування кафедри викладачами підготовлено понад 60 окремих наукових праць. Серед них варто виділити посібники для студентів-україністів (напр., Капраль Михайло, Beszéljünk ukránul! Főiskolai jegyzet ukrainista hallgatók számára. // Розмовляймо українською! Посібник для угорських україністів. Nyíregyháza, 1998. Друге доповнене видання, Nyíregyháza, 2000.

Трете видання, Nyíregyháza, 2002; Мельник Світлана, *Az ukrán morfológia alapjai* // Початки української морфології. Посібник для угорських українців. Nyíregyháza, 1999; Софілканич Юдіта, *Tanuljunk ukránul!* // Вивчаймо українську мову! Автор передмови і редактор Іштван Удварі. Nyíregyháza, 2004. Книга 2. Nyíregyháza, 2009).

З 2006 по 2011 рік кафедру очолював доктор Угорської академії наук, професор Будапештського університету Андраш Золтан. Ім'я Андраша Золтана відоме не лише в слов'янському світі. За роки наукової діяльності він регулярно виступає на з'їздах славистів, був учасником міжнародних конференцій майже в 20 країнах світу. Неодноразово брав участь і в конгресах українців. Серед загальнослов'янських важливою частиною творчого доробку вченого є і українознавчі дослідження. Частково вони віддзеркалюються в кандидатській дисертації на тему «Західнорусько-великоруські мовні контакти в галузі лексики в XV столітті» (До питання про західну традицію у діловому письменстві Московської Русі) (наук. керівник докт. філол. наук, проф. Б. А. Успенський). Андраш Золтан редагував і написав передмови до перевидання першої писемної пам'ятки Закарпаття (Нягівські повчання. Факсимільне перевидання тексту за виданням А. Л. Петрова зі вступною статтею Ласло Деже) (Ніредьгаза, 2006), а також до монографії Іштвана Ковтюка «Українські запозичення в ужанській угорській говірці» (Ніредьгаза, 2007). Науковець був співредактором бібліографії угорської мовознавчої славістики до 1985 року (Будапешт, 1990); у наукових та науково-популярних виданнях написав низку статей угорською мовою про українську мову (соціолінгвістичний та історичний аспекти), українську мовну культуру, історію українського правопису, розвиток україністики за межами України. У журналах різних славістичних шкіл опублікував десятки рецензій, присвячених українознавчим працям.

У 2011 році на базі Ніредьгазької вищої школи створено Інститут славістики, підрозділами якого стали кафедра української та

русинської філології і кафедра російської мови та літератури. Науково-дослідний інститут очолювала доктор Угорської академії, професор Ержебет Ч. Йонаш. У 2013 році Науково-дослідний інститут реорганізовано у зв'язку зі зменшенням кількості здобувачів вищої освіти.

Завдяки угорсько-українським дипломатичним стосункам у 2018 році відновлено роботу кафедри, яка названа кафедрою української мови та культури. Її завідувачкою обрано доктора філософії, доцента Вікторію Штефуцу. Зараз на кафедрі працює троє викладачів: кандидат філологічних наук, доцент Евеліна Балла, доктори філософії, доценти Вікторія Штефуца та Єлизавета Барань. Кафедра кожний другий рік організовує міжнародну наукову конференцію, темою якої є україністика в Угорщині та поза її межами, видано два збірники матеріалів цих конференцій («Україністика в Угорщині та поза її межами» (Nyíregyháza, 2019) та «Україністика в Угорщині та поза її межами II» (Будапешт, 2022)).

Здобувачі вищої освіти мають змогу одержати диплом бакалавра. Варто наголосити на тому, що останнім часом зацікавлення україністичними студіями серед студентів зросло. Молодь сусідньої держави хоче ознайомитися з мовою, літературою та культурою українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мушкетик Леся, Славістичні студії в Угорщині: історія та сучасний стан. – К. : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2014. – 400 с.

2. Німчук Василь, Іштван Удварі – історик української мови // Збірник присвячений 60-літтю Іштвана Удварі // In memoriam István Udvari (1950–2005). A 2010. május 25–26-i nyíregyházi emlékkonferencia anyaga – Матеріали конференції пам'яті Іштвана Удварі (Ниредьхаз, 25–26 мая 2010 г.). Szerkesztette Zoltán András – Под редакцией Андраша Золтана. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, 2011. — 405, [3] p. (= Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia 28.). С. 39–44.

З М І С Т

СЛОВО ДО ЧИТАЧА	3
-----------------------	---

СЕКЦІЯ 1

**МОВА І НАЦІОНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.
МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ**

<i>Ірина БАБІЙ</i> СУЧАСНИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ УКРАЇНЦІВ	3
<i>Лідія ВЕРБИЦЬКА</i> СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНО- ЗАКОНОДАВЧИЙ МОВНИЙ ФРОНТ	6
<i>Тетяна ВИСОЦЬКА</i> ПОДВІЙНІ ФОРМИ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	12
<i>Мар'яна ГДАКОВИЧ</i> МОВА МІСТА – ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ МАРКЕР МОВНОЇ ПОЛІТИКИ	17
<i>Зоряна ГОНТАР</i> РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ВОЄННИЙ ТА ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИН	22
<i>Соломія КОВАЛІВ</i> МОВА УКРАЇНСЬКОЇ БЛОГОСФЕРИ НА БАЗІ ВІРТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА МЕРЕЖІ ІНСТАГРАМ	25
<i>Оксана ЛИТВИН</i> «ІДЕОЛОГІЧНЕ ШКІДНИЦТВО» В ТЕРМІНОГРАФІЧНИХ ПРАЦЯХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.	29
<i>Світлана ЛИТВИНСЬКА, Галина ЗЕМЛЯНА</i> ПАТРІОТИЧНІ СЛОГАНИ Й АФОРИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ПОЧ. ХХІ СТ.	33

Оксана МИКИТЮК

**ОМОВЛЕННЯ ІДЕЙ Д. ДОНЦОВА ЯК СИЛА ДЛЯ ЖИТТЯ
СУСПІЛЬСТВА 36**

Михайло НАГІРНЯК

ДОЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ХХ СТОЛІТТІ 40

Надія СТЕПАНЕЦЬ

**МОВА – ЗАСІБ ВСТАНОВЛЕННЯ ДОБРИХ СТОСУНКІВ
МІЖ ЛЮДЬМИ 46**

Оксана ЧАГАН

**МОВА ВОРОЖНЕЧІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЯК
ІНСТРУМЕНТ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 49**

Тетяна ЧОНКА

**ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ У ТВОРАХ
СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ 55**

Роман ЯРЕМКО, Анастасія ПЕХ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 59

СЕКЦІЯ 2

НАЦІОНАЛЬНІ МОВИ І КУЛЬТУРИ В ЇХ СПЕЦИФІЦІ ТА ВЗАЄМОДІЇ. УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТІ

Евеліна БАЛЛА, Єлизавета БАРАНЬ, Вікторія ШТЕФУЦА

**ВИВЧЕННЯ УКРАЇНІСТИКИ В НІРЕДЬГАЗЬКОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ 63**

Тетяна БОТВИН, Оксана ПИЛИПЕЦЬ

**ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В
СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ 67**

Роман ВЕЛИКИЙ

**КУЛЬТУРНО - ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГОМІЛЕТИЧНОЇ
ШКОЛИ ХVІІ – ХVІІІ ст. 72**

Марія ІВАНЧЕНКО, Софія ЧИР

**ОСОБЛИВОСТІ АБРЕВІАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ
ТЕРМІНОЛОГІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ 77**

Тетяна КОНІВІЦЬКА

МОВНІ КОДИ УКРАЇНСЬКОГО КІНО 80

Олег ЛОЗИНСЬКИЙ

**УКРАЇНОМОВНІ ЗМІ ТА КІНЕМАТОГРАФ ЯК
ЧИННИКИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 83**

Ольга МАРТИН

**ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У
СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ 86**

Тетяна ПУНДИК, Станіслав КОВАЛЬ

**СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АЛЮЗІЙ В АНГЛОМОВНИХ
СЛОГАНАХ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ 90**

Ірина ФАРІОН

МОВНІ ВИКЛИКИ: ЗАКОНОДАВЧЕ ТЛО АНГЛІЗАЦІЇ93

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Оксана ДУБОВИК

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ТА ЇЇ РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ 98

Наталія ЛОГВІНЕНКО

**ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ
КУРСАНТАМИ - ШЛЯХ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МОВИ
ЯК НАЦІОЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ЧИННИКА 102**

Анатолій НЕСТЕР

МОВНА СКЛАДОВА НОВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В НАВЧАННІ 106

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Андрія ПЕВСЕ, Наталка ЛІБАК

**СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ УЧНЯМ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ З МОВАМИ НАВЧАННЯ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН110**

Світлана ВДОВИЧ Леся ЗЕЛЬМАН

**ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ112**

Катерина САВОСТИКОВА

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ
ПРАЦІВНИКІВ115**

Олеся СКОЛОЗДРА-ШЕПІТКО

**ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ
МОРФОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ
МОВИ 119**

Олеся ЦЕРКОВНЯК-ГОРОДЕЦЬКА

**АКТУАЛІЗАЦІЯ МОТИВАЦІЙНОГО РЕСУРСУ КУРСАНТІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 123**

Ольга ШЕЛЮХ

**МОВА Й ІДЕНТИЧНІСТЬ (ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІД ЧАС
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ)127**